

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek. Velja za celo leto 80 lir, za pol leta 15 lir, za tri mesece 7 lir 50 stot, za en mesec 2 lir 80 stot. Naročila se sprejemajo vsak dan, a naročila naj se tako, da poteče rok naročbe ob koncu meseca. — Posamezna številka 20 st. — Uredništvo in uprava: Trst, via delle Zudecche 11/3. Telefon 19-50 in 588. — Dopisnice se pošljejo na uredništvo. Neprankirana pisma se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone 67 mm. Finančni oglaš po 1 liru; osmrtnice, zahvale, poslanice, vabila po 80 stot; trgovski in običajni oglaš po 60 stot. — Plača se naprej. — Oglase sprejema Inzeratni oddelek „Dela“.

DELO

Na svetu je še mnogo stvari, katere se mora uničiti z ognjem in železom.

LENIN.

V TRSTU, v petek 22. oktobra 1920. I.

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE V JULIJSKI BENEČIJI

Leto I. - Štev. 62.

Nasilstva proti delavstvu v Trstu

Vlada prepovedala proletarsko manifestacijo

Fašisti napadli in zanetili poslopje „Lavoratoria“

Mi vstajamo

Tolpa nacionalističnih fašistov je zopet navalila na delavsko imetje. — G-ua brezvestnih hujskačev, ki se bojuje proti svojim razrednim in narodnopolitičnim nasprotnikom je napadla takrat proletarsko časopisno ustanovo. Poulična svojci, ki dosega svoje poživanje društvenih domov, je dne 14. oktobra t. l. zanetila ogenj v prostorih naših dveh listov „Lavoratoria“ in „Dela“, zažgala naše upravniške in uredniške prostore, razdejala tiskarsko opremo in stroje in opustošila celo naše poslopje. Ta družba brezobzirnih ljudi, takom-novanih fašistov, — in temnih nacionalističnih elementov in intrigantov — ki že mesece in mesece strahuje prebivalstvo tega ozemlja z revolverji, bombami in petardami, upa s temi sredstvi ustrahovati tudi nas, udušiti misli komunistično proletarsko zavest. Hoteli so uničiti „Dela“ in „Lavoratore“, hoteli preprečiti nadaljnje izhajanje obeh listov, dveh bojevnikov za pravice slovanškega in italijanskega delavnega naroda na tem ozemlju. Posrečilo se jim je tudi, da so nam pokvarili razne tehnične naprave in nam prizadeli občutno škodo. Bili smo res v bojazni, za „Dela“ kakor za „Lavoratore“.

Toda mi vstajamo! — Bratski list „Lavoratore“ je mogel iziti že v terek, radi tehničnih in drugih težav izidemo mi še danes. Na današnji številki „Dela“ se pozna, da nismo še dosegli normalnega stanja. Toda glavne zapreke so premagane in „Dela“ zapet izhaja. Male težkoče, ki jih še imamo, odstranimo kmalu.

Mi vstajamo danes, samozavestnejši, pogumnejši in odločnejši, kakor kdaj prej, ker bogatejši za bogato, zlato izkušnjo! Ob prihodnji najnovejši dogodki se je očitno pokazala da sta državna oblast in njena oborožena moč — dejansko brez moči in da se zadnja drži nevtralnno ali prestopi na stran močnejšega tudi takrat ko se ne steže samo po imetju državljanov, ampak tudi po njih življenju. — Tukaš je „mogočnejši“ fašisti, ker oni imajo orožje, oni imajo bombe in petarde in strežejo po življenju našega osovja, ki ni oboroženo, ki je golih rok predano njim na milost in nemilost! To je važen psihološki namen ob razvoju te države, katerega imperativ je, da se tudi mi oborožimo. Poziv trenutka je, da postanemo mi enkrat mogočnejši, da moramo braniti svoja telesa, svoje imetje in svoje življenske pravice. Pot večnega odlašanja in obotavljanja vodi samo do bede in izkruvatve proletarijata. Vojaški diktator, ki si dela v tej državi pot, moremo postaviti nasproti diktaturu proletarijata. Mi vstajamo bogatejši za bogato izkušnjo.

Da je mogel iziti naš sobojevniki „Lavoratore“ že v terek jutraj, prek kakor vsak meščanski list, gre zahvala „Društvu tiskarjev Julijske Benecije“, ki je po dogodku sklenilo, da pred „Lavoratorjem“ ne sme iziti noben drugi list in to je tudi sprovedilo. To je vzgled razredne discipline, ki kaže globoko umevanje proletarske solidarnosti in porzrtvovalnosti.

V trenutku, ko po devetih dneh, kljub vsem oviram, izidemo z novo številko „Dela“, apeliramo na vse naše sodruge in sodružnice, na vse naše kulturne ustanove, na vse politične in strokovne organizacije širom zasedenega ozemlja, da nas boj kakor kdaj prej podprejo z denarnimi prispevki. Redkokrat smo go obrnili na naše čitatelje in čitateljice, da bi jih opozorili na njih dolžnost napram listu in njim dokazali vse težkoče o katerim se more boriti slovenski proletarski list. Storitno to danes, ko so težkoče, valed utrp-le škode, še večje in ko se mora pokazati, koliko življenske aile ima naš list. Za bratski list „Lavoratore“, ki je 121. časopis italijanskega socialističnega proletarijata se je nabrala že velikanska svota. „Dela“ pa je edini list slovanškega proletarijata zasedenega ozemlja. Mi vemo da se denarni prispevki, z katerimi boste pokazali svojo ljubezen do „Dela“, ne bodo mogli meriti z omimi „Lavoratoria“, toda prepričani smo, da bo Vaša požrtvovalnost ravnateljstva kakor ona italijanskega proletarijata, ako ne še večja. Mi vstajamo samozavestnejši, pogumnejši in odločnejši.

Potek dogodkov

Tu prinašamo poročilo o dogodkih po časovnem redu. Poročilo je skrženo na podajanje suhih dejstev in rezultatov dosedanjih preiskav; brez fraz in živčnih izpadov, ki opremljajo navadno časnikarsko poročilo v teh krajih „Naši čitatelji in čitateljice nas bodo gotovo razumeli.“

Za dan, 14. t. m. (predpretekli četrtek) je napovedala Italijanska Socialistična Stranka skupno s Splošno Delavsko Zvezo in Sindikatom Italijanskih Železničarjev po celi Italiji manifestacijske shode. Namen shodov je bil jasno naznačen v izdanem manifestu: Proletariat Italije in zasedenih pokrajin naj vnovič pokaže svojo odločno voljo, da hoče izlastiti vladno pripoznanje Sovjetske Rusije, da hoče doseči osvoboditev vseh političnih in vojaških ječnikov. Odrejeno je bilo, da se shodi vsi ob 16 uri in da se delavstvo v to svrhu od 15 ure do končane manifestacije vzdrži dela. — Siedeč temu pozivu so naznanile tudi proletarske organizacije v Trstu manifestacijski shod proti reakciji. Shod naj bi se vršil na trgu Donadoni.

Naznanilo shoda je dalo tržaškim fašistom povod, da so sklicali na predvečer napovedane manifestacije svoje zborovanje, na katerem so sklepali o svojem zadržanju napram odločitvi tržaških proletarskih organizacij. Sedle šklopov in premišljenih načrtov so bili lepak, ki so v ostrih in jasnih besedah prerokovali preteči napad na tržaško delavstvo. — V lepakih se glasi med drugim:

„Noben shod za Rusijo se ne sme vršiti ne danes, ne jutri. Ker to bi bil shod proti Italiji.“

In to rekoč znano, da zadostimo svojim težnjam, ako smo odločni, da streljamo proti vsakomur — če je treba — proti vsakemu, ki se zopostavi navalu naših vrst.“

Italijanske oblasti, ki od svojega prihoda v odsebene kraje do današnjega dne stikajo po žepih najmirnejšega državljana Julijske Benecije, da mu odvzamejo nevarni nožiček, oblasti ki zaplenijo vsako komičko bojovito parafrazo mirovnebesnega časnikarja, te oblasti so na dan 14. oktobra — globoko zamislile. Vse italijanski politični in vojaški aparat je na ta dan bil brezmočen. — Naši mladenčci na delu, ki so se že kdaj pregrešili — s počtem podokolic zoper javni mir in red, si bodo dobro zapomnili besedno igro, tržaških fantov in njih početje, ki ostaja pred očmi oblasti neizkaznoven!

Bel lepak, ki jih je dala po tržaških židovih preleptiti „Tržaška zveza bojevnikov“ so bili napadoma predigra nadaljnjih dogodkov.

Ob 10 uri jutraj je politična oblast telefonično sporočila prepoved shoda. Prostor na trgu Donadoni je bil kmalu po prvih popoldenskih urah zaseden od močnih kordovov čet. — Delavstvo, ki je ob 15 uri zapustilo delo, disciplinirano in sklenjeno kakor zmeraj, se je v tem času zadržalo mirno in ni niti najmanjše poskušnje, da bi prodrlo kordone. Ne tako fašisti, ki so nosili že od prejšnjega večera sem v srcu premišljen napad in ga hoteli na vsak način izvesti. Oni so se zbirali v malih in večjih skupinah na zloglasnem Garibaldijevem trgu in se sumljivo sprehajali po istoimenskem korzu. Najprej so postajali ob vhodu ulice Madonina, kjer se nahajala Delavski Dom in pred poslopjem socialističnih listov „Lavoratoria“ in „Dela“, v ulici Zudecche. Pokazalo se je, da so imeli že takrat bombe v žepu.

Prvi incident, ki je bil obenem udarec v srhenovo gneздо se je zgodil na Garibaldijevem trgu okrog 16.40 ure. Tam je stala na oglu ulice Giorgio Vasari mala skupina fašistov, med njimi znani Pietro Belli, dopisnik glasila bojevnikov „Popolo d'Italia“, z nekimi Di Baziem in Dagninom, tajnikom nacionalnih sindikalnih organizacij. Ko se približa k tej skupini sodr. Amos Salvadori, podnatak Delavske Zbornice, nastane med njim in fašisti kmalu sporenkanje, v katerega so se zapletli še novodošli delavci in fašisti. Sodr. Salvadori uvidel, da zavzemlje stvar resen značaj, je pozval delavce, da se odstranijo. V tem polegnejo imenovani trite fašisti revolverje iz žepov in počeli so streljati proti odhajajočim delavcem. Pietro Belli pade ranjen na tla. Iz zadobijene rane bi se dalo sklepati, da se je sam ranil, ko je nesrečno manipuliral z revolverjem. Belli je prvi ranjenec dneva in on je dal alarmno znamenje za sledečo brezumno streljanje in lov po tržaških ulicah. Omeniti moramo, da so bili predhodno preleteni in streljani priča štirje tržaški stražniki, ki niso gnil niti z mezinem, da bi to prezrečeli. Sploh so bili krajšavi stražniki na ta dan zelo brezobzirni in niso zadeli nobenemu početju svojega uradnega „stoj!“

Pri tem prvem spopadu sta bila ranjena tudi Bruno Mark, 21 let star, stanujoč v ulici Canova št. 21, usoplen med begom v vrat in Domenico Rossit, delavec, 26 let star, stanujoč na Garibaldijevem trgu št. 33.

Po tej vodni epizodi se je zbirala po Edizovi ulici čimdalje več fašistov. — Od Garibaldijevega trga gor pridirja v tem času na Garibaldijevem korzu z revolverjem v neki neki fašist, ki je obranjen proti fašistom, ki so prihajali po ulici dol — takih padeset po številu — kričal: „K nam! Val na trg Unita, kjer so val naš!“ Ta klic naj bi prevzel drugo stražo

ob dovodni ulici k poslopju „Lavoratoria“. In res! Ko je skupina pidesetero fašistov prišla tam mimo, je šla koček poti mimo straže naprej, naenkrat pa se je ustavila in se okrenila na desno v dovodno ulico k poslopju „Lavoratoria“. Fašisti so na mah predli kordon finančnih stražnikov, katerih je bilo kakih sto, ne da bi slednji niti trenili, da bi zabranili fašistom pot, kar bi ne bilo nič težkega. Tudi v zadnjem trenutku bi lahko zabranila oblast napad, toda takrat se ni nihče zganil. Fašisti so imeli prost pot. Naprej so streljali v zrak, da bi preslepili, nato pa so začeli metati bombe. Prve tri so vrgli v srednjo okno poslopja, druge pa v notranjost tiskarne, kjer se nahajajo „Linotype“ (stavljeni stroji). Tu so predle bombe strop. V poslopje so vrgli še več bomb. Iz najdenih trakov se sklepa, da so bile bombe tipa „Stipa“.

Za čas napada se je nahajalo v prvem nadstropju le nekaj oseb uradnikov in upravnika. Prve strele, ki so počli zunaj, je smatralo osovje le za prehodno, navaden pojav na tržaških ulicah, zato je obrambo mirno kar. To tembolj, ker nihče ni vedel še o dogodku na Garibaldijevem trgu. Šele močne detonacije, ki se jih je šlihalo takoj za tem, so vzbudile osovje. Med eksplozijami v spodnjih prostorih, se je osovje jelo zbirati na hodniku v prvem nadstropju. Celotno poslopje se je treslo, šipe so počale in zidina se je kotala... Kljub vsemu je maloštevilno osovje vendar upalo, da bo vtegnilo prestati naval, ako ostane na hodniku v prvem nadstropju. Zamenjalo se je na številne kr. finančne stražnike, da bodo oni zavrnili napad in da bodo držali vsaj vhod v poslopje. Prazne slutnje kmalu za tem se je shodilo divje turčenje vrste člove, ki se je z revolverji v roki med neprestanim streljanjem vsula po stopnicah gor. Takrat se je osovje — bile so vmes ženske, vsi neoboroženi — spustilo v beg skozi okno, ki vodi na zadrž ležeči vrt na prost. Se na begu je stalo osovje pod strehi fašistov, ki so spremljali težeče s klicji: Vaghi! acchi sporchi! Tira, tira! (Umazani strahopetci! Streljaj, streljaj!) Na tem begu je bil ranjen v nogi sodr. Juraga, tajnik „Zveze prometnih delavcev“. — Končaj takrat, ko so fašisti izgubili bežeče izpred oči, so penehali s streljanjem in se vrnili v notranjost poslopja, kjer so začeli opravljati svoj posel. Na hišno, ki je ostala v poslopju so fašisti nastavili revolverje in ji ukazali zaprežiti, da v zgorajšnjih prostorih ni uradov „Lavoratoria“. Sodr. Salvadorija, ki se je nahajal še v prostorih so natepli do krvi. Ko so postali fašisti sami gospodarji prostorov, so vse prebrskali, odnesli kar se je dalo, drugo pa razdejali. Nazadnje so znešli skupaj kup papirja iz raznih oddelkov in zanetili ogenj. Še predno je pretekla ura časa od prvega incidenta na Garibaldijevem trgu, je bilo že vse poslopje v plamenih. Došli ognjetošci so kljub temu, da so bili prekasno obveščeni in da so jih fašisti ovrželi pri njihovem delu, storiili pogumno svojo dolžnost. Toda ogenj so pogostili šele takrat, ko je zgorelo že celo upravništvo in večji del uredniških sob.

Skodaj, katero je utrpelo poslopje je velikanska. Uradi so skloni vsi nerabni za bivanje. Kupi ogljasta pokrivala gode uradnih sob. Premišlne, ki niso zgorle, so razbiti: knjižnice, knjižne omare in puhi, vse je opustošeno. Zdobila v tiskarni je škoda najmanjša. Fašisti so uderjali po „Linotypih“ (stavljenih) in notarnih strojih s kladivom. Celotna škoda se ceni na milijon lir. — V ponedeljek došla sodniška komisija za ogled na licu mesta je mogla le konstatirati velikost škode. — Proti krivcem, ki so znali, se bo sodniško postopalo.

Poleg navedenih dveh ranjenecv so bili sprejeti v občinsko bolnišnico še sledeči: Giuseppe Duria, 42 let star, stanujoč v ul. Stoppani 3; Nicolo Di Bari, 19 let star, stan. v ul. Riborito 19; Francesco Lopez, 50 let star, stan. v ul. Olmo 13 in Pietro Belli, 31 let star. Vsi ranjeni od revolverskih strelkov. Ob 2 uri ponoči sta se slednji pridružil še: Giuseppe Mocchuti, 28 let star, stan. v ul. Gufrani 15 in Ferdinand Maocen, stanujoč na Gvardeti na Hribku 18, oba ranjena od revolverskih strelkov.

Ravnateljstvo sta se zadržalo v bolnišnici dva kr. stražnika, ki sta bila ranjena na nekem napadenem vojaškem avtomobilu.

Drugi dan

Drugi dan so tržaške ulice nudile sliko, kot vsakokrat, ko stopi delavstvo v stavko. Takrat je proglašal tržaški proletarijat sam stavko! Četudi je bila stavka spontana, nepravilna, se je vendar vse delavstvo vzdržalo dela. Proletariat je dobro razumel zahtevu, katero so stavki dogodki preteklega dne na njegovo proletarsko zavest. On je pojmlil svojo dolžnost.

Proti deseti uri jutraj se je sestaj pokrajinski strankni izvrševalni odbor skupno z zastopniki krajevne sekcije, Delavske Zbornice, strankinega vodstva in raznih organizacij, vključno onih železničarjev in mornarjev. Po diskusiji se je sklenilo, da se nastavi na sedenje delavce sledeči manifest:

Sodruzi delavci!

Hotelo se je uničiti glas socializma. Toda tržaški tiskarji so s čudovitim in neprimernim razumevanjem stlenili, da uničijo glas buržoazije; dokler ne izide „Lavoratore“, ne izide noben meščanski list v Trstu.

Zastopniki političnih organizacij, Delavske Zbornice, Sindikata Železničarjev in Zveze

Mornarjev so se odločili, da Vas pokličejo na delo.

Da uspešno odgovorimo na neprestana izzivanja in napade strani nasprotnikov proletarijata v tej pokrajini, so stvorile podpisane organizacije skupni delovni načrt, h kateremu boste v kratkem poklicani, da mu date svo Vašo popolno in energično podporo.

Sodruzi delavci!

Mi vam ne dajemo nobenih priporočil, mi smo prepričani, da boste zavestno disciplinirani danes, kakor zmeraj. Pokrajinski izvrševalni odbor, Socialistična Sekcija, Delavska Zbornica, Sindikat Železničarjev, Zveza Mornarjev.

V soboto jutraj so vsi delavci razen tiskarjev, s čudovitim vzgledom discipline, povzeli za delo, kakor je bilo sklenjeno.

V Pui, Gorici, Trzinu in v ostalih središčih Julijske Benecije se je vršila manifestacija brez posebnih dogodkov.

V Reki so fašisti in d'Annunzijevi arditii sežgali Delavski Dom.

V Genovi se je vršila manifestacija za Rusijo in za politične žrtve v najlepšem redu. Nobenih dogodkov.

V Livornu je bilo zadržanje od dela popolno. Na zborovanju sta govorila sodruzi Modigliani in Capocchi. Na glavnem kolodvoru se je vršilo zborovanje železničarjev, katerega se je udeležila brezštevilna množica.

V Palermo je bil v noči na 14. t. m. ubit tajnik kovinarjev. Palermski proletarijat je proglašil generalno stavko, ki je izpadla najlepše.

V provinciji Bari je prišlo do krvavih konfliktov. 12 mrtvih in 80 ranjenih. V Massafri, provincija Lecce, so močeli manifestacijo divjaški karabinerji. 1 mrtve in 18 ranjenih.

V mestu Napoli je izpadla manifestacija z velikim zanosom. Spravedni delavci s stoterimi rdečimi prepri so se pomikali po glavnih ulicah na trg Municipio, kjer so govorili zbrani množici sledeči sodruzi: Brocca, Cecchi, Stefanelle, De Fazio in Bordiga. — Nikakih incidentov.

Manifestacije za Rusijo in proti reakciji v Italiji

V vseh središčih Italije, tudi v majhnih mestih, so izpadle manifestacije za Sovjetsko Rusijo in proti reakciji največkratneje. — Delavci so povsod zapustili delo ob uri, ki je bila določena od vodstva Italijanske Socialistične Stranke in Splošne Delavske Zveze. — Številni poskusi karvalne buržoazije, da prepreči manifestacije ali da zmanjša njihov učinek, so se popolnoma izjalovili. V različnih mestih je prišlo do spopadov med delavci in karaljevinimi policisti, kateri so izzivali spora-zumno s fašisti.

V Bolonji so se po zborovanju odpravili delavci proti zaporom, da osvobodijo politične ječnike. Pred vojaško policijo v ulici Cartolerie so se začeli spopadi z bombami in strelji iz pušk. En policijski brigadir in en socialistični je mrtve; razsutega je bilo 15 ranjenih. Nekateri izmed ranjenecv se nahajajo v jako nevarnem stanju. V četrtki večer so proglašili delavci generalni štrajk.

Pomembni sklepi bolonjskega sestanka

V Bolonji se je vršilo 19. t. m. zborovanje zastopnikov vseh najvažnejših političnih in strokovnih organizacij, da proučijo položaj, ki je nastal po manifestaciji z dne 14. t. m. in da določijo sredstva v svrhu nadaljevanja započete agitacije.

Zastopniki so konstatirali z največjim zadoščenjem, da je masa pri zadnji manifestaciji dovolj jasno pokazala svojo proletarsko energijo in disciplino, ki naj bo resen opomin vladajočemu redu. Zastopniki so sklenili, da se bo proletarijat posluževal vseh sredstev in v svrhu dosege vseh svojih zahtev. Soglasno je bila sprejeta sledeča resolucija:

Zastopniki političnih in gospodarskih organizacij, ki stojé na stališču razredne borbe, zbrani v Bolonji, da proučijo položaj, kateri je nastal po manifestaciji z dne 14. t. m.:

beležijo z zadoščenjem, da je izpadla zadnja agitacija največkratneje in da je pokazala revolucionarno zmoglost italijanskega proletarskega razreda in njegovo pripravljenost za vsako borbo.

Ginjent pozdravljajo nove neizgovirne žrtve reakcije, katere vzbujajo nove energije v masi in nala-gajo proletarijatu dolžnost, da jih ne pozabi in da se tudi za nadalje oborožuje.

Protestirajo proti postopanju vlade, ki je zahtevala aretirati nekatere strankne pristaje.

Opozarjajo vlado, da se bo agitacija za politične žrtve in za komunistično Rusijo, ki se je začela z manifestacijo z dne 14. t. m., nadaljevala in jo bo oblikoval, določen od časa do časa, dokler ne osvobodi vlada političnih ječnikov in ne pripozna Sovjetske Rusije.

Posiljejo solidarne pozdrave sodrugom Julijske Benecije, žrtvam slovanškega fašizma, katerega navdušenje za barbarska podjetja izjemni režim te pokrajine.

Zavežejo se, da s tem momentom strnejo v ne-premagljivo falango proletarske mase, ki naj lepko zavrnje izzivanja zabritnih morilcev, hlapcev nacionalnih in internacionalnih kapitalistov, z ravnotakim orožjem, kakorinega rabijo buržoazijski tolovaji proti proletarijatu, kateri se bori za svoje najbolj upravičene in vzvišene zahteve.

Na predlog „Italijanske Anarhistične Zveze“ in uredništva lista „Umanita Nuova“, da se začne z nabiranjem prispevkov za bratski list „Lavoratore“ v Trstu, sklenjeno enoglasno vsi prisotni zastopniki, da nakažejo v ta namen organizacije, katero oni zastopajo, čim večjo svoto v znak proletarske solidarnosti.

Dogodjaji 14. oktobra

U Trstu se je nedavno odigrano jedan prizor, koga tržaški proletarijat ne bi nikad zaboraviti. Fašisti su eruzili i zapalili zgradu tiskare i ured-

ništva dvoja socialističkih listova — „Dela“ i „Lavoratore“.

15. oktobra izšao je talijanski proletarijat u dvosati generalni štrajk, u znak solidarnosti sa Sovjetskom Rusijom. Osim toga, bio je ovaj štrajk uperen i protiv reakcije, koja je ponovo počela dizati glavu obzrom na Sovjetsku Rusiju.

Vlasti su zabranila svaku demonstraciju u vezi sa tim štrajkom i zato je taj veliki blagdan proletarijata pošao u Trstu bez svake demonstracije, koje su prije bile uvijek pratilo sličnih prizora.

Ali demonstracija fašista, protiv organizovanog radništva, vlasti nisu zabranile.

U pet sati poslije podne, kada su ponovo staviti u kretanju točkovi industrije, nakon dvosatnog mirovanja, došla je rulja fašističkih razbojnika, te bombama i vatrom uništila tiskaru i uredništva pomenutih dvoja listova.

Taj prizor je teško opisati, da bi čitaocu podao vjernu sliku tog divljakog razbojništva. Naoružani bombama i revolverima, provallja je ta rulja slabi kordon policije, koja je tek forme radi bila po vlastima postavljena, da tobože čuva red.

Ko je imao priliku da sa strane posmatra „bus“ policije i tih razbojnika, taj se je mogao lahko uvjeriti, da su fašisti i policija jedno te isto.

Odmah kod prvih hitaca sa strane fašista na prozore „Lavoratore“ policija je uzimala i otvorila tima razbojnicima ulaz u samu zgradu, koja se u tili čas pretvorila u pepeo i ruševine.

U zgradi se nalazilo oko dvadeset drugova i dvije drugarice, kao i američki konzul i dopisnik jednog američkog lista. Pošto nijedan nije imao oružja za obranu, a obrana bi bila i uzaludna protiv brojno jačeg napadača, svi su morali u bijegu tražiti spas. Jedan od drugova je u bijegu nastreljen, no rana nije opasna. Drugi su se bijegom spasili.

Pitali se se netko: zar je moguće takovo divljaštvo posred bijelog dana i to u gradu, u kome je svaki drugi polaznik vojnik, policaj ili financ.

Da, moguće je, je rto nije samo zločin divlje, pijane i neodgovorne mase fašističkih razbojnika, nego je to dijelo same buržoaske reakcionarne vlasti, koja se na ovaj način služi fašistima kao mrtvim oruđjem u borbi protiv organiziranog revolucionarnog radništva.

Da, moguće je, jer to nije samo zločin divlje, ako i ne oficijelno, ono privatno po odgovornim osobama te vlasti, svjedoci već i to, što nijedan od fašista nije uhapšen, ma da ih je cijela rulja (400—500) demonstrativno prošla gradom, nakon su obavili svoje „junacko“ djelo.

Ali zato je policija drugi dan provallla u glavni stan radničkih sindikata, polupala mnoga stakla, obila pisace stolova, tražeći bombe i druge dokaze svezladeske.

Koliko ironije ima u tome. Fašisti, koji naoružani bombama i revolverima pale i ruše radničke domove, tiskare i uredništva i zatim kao „pobjednici“ prolaze ulicama, ostaju netaknuti, a radnički domovi, koji su predmet fašističkog terora, se premeću.

Svakom zdravom mislećem radniku mora biti jasno, da vlasti pokrivaju fašistički teror, jer da to nije, pošlo bi k njima po bombe, koji ih imaju, a ne radnicima, koji ih nemaju.

Na ovaj zločin buržaskih plaćenika odgovorio je drugi dan tržaški proletarijat generalnim štrajkom, koji je, moram napomenuti, inicitativan ne vodstvom, nego samim masama.

Osim jednog određenog zahtjeva, da ne izadje nijedan buržoaski list, sve dok se ne omogući izdavanje „Lavoratore“, drugih zahtjeva ovaj štrajk nije imao. Tim manje je ovaj štrajk mogao poprimiti agresivni smjer, jer a uveć istoga dana izšli plakati, u kojima je vodstvo pozvalo radnike, da nastave rad, jer da štrajk nema smisla. Ipak je u krjeposti ostao zaljubljenik: da neizadje nijedan drugi list, dok ne izadje „Lavoratore“.

Taj zahtjev su proveli tipografski radnici i nije izšao nijedan buržoaski list, dok nije izšao „Lavoratore“.

Time je taj prizor svršen, no još dugo će ostati u uspomeni klasne borbe radnika ovoga grada.

Radnici se iz ovoga prizora moraju mnogo čemu naučiti.

1) da je svaka buržoaska vlast tu samo zato, da štiti interese buržoazije;

2) da buržoaska „demokracija“ znači tiraniju za radnike;

3) da se je radnicima nemoguće služiti buržoaskom „demokracijom“ za provadjanje svojih principa.

4) da je proletarijatu nemoguće osvojiti vlast bez sile, jer eto, silom se služi buržoazija protiv radnika, čim postanu opasni po buržoasko uređenje, pa makar vodili svoju borbu i u granicama buržoaskih zakona.

Kad nastupi takov moment, da ekzistencija i životni radnika dolaze u opasnost pred furijom buržoazije, onda se diže zavijesa posljednjeg čina u igri buržoaske „demokracije“, koja se sad pokazuje u svom naravnom obliku buržoaske diktature i proletarijatu onda ostaje da bira: Diktaturu buržoazije ili Diktaturu proletarijata, srednjog izlaza nema.

Apel na delavce za zmogu Komunistima

FIRENZE, 21. Zborovanje strankinega vodstva je izdalo na delavstvo apel, v katerem poziva proletarijat na boj za dosego končne zmage. Apel so podpisali vel višji organi proletarskih organizacij.

Besedilo Apel prinesemo prihodnjice.

Sovražnosti med Rusijo in Poljsko se nadaljuje

DUNAJ, 21. Po došlih radijoberzvojavah iz Moskve se sovražnosti na rusko-poljski fronti še vedno nadaljuje.

Luži meščanskih časopisov o položaju v Rusiji

RIM, 20. (T. List „Epoca“ piše: „Našemu poročevalcu v Revelu smo naročili, da nas brzojavnim putem obvesti, koliko resnice je na vesteh, ki govorijo o revoluciji v notranjosti Rusije in krožijo po Evropi. Evo njegov odgovor: Vse vesti o nomirih v Moskvi in Petrogradu, o uporih v Sibiriji so popolnoma izmišljene. Razširjena poročila o notranjem položaju Rusije so nepretrgoma izmišljene meščanski časopisov.“

Jugoslovani se držijo pasa A

CELOVEC, 20. Klub posredovnih mednarodnih komisij, ostajajo jugoslovanske čete še vedno v ozemlju glasovalnega pasa A, ki pripada po izidu plebiscita N. Avstriji.

Jugoslovanske poročila

LJUBLJANA, 14. Pri koroskem plebiscitu so bilo oddanih okoli 40.000 glasov. (V uradno objavljenih glasovalnih imenikih je bilo vpisano samo 38.525 glasovalcev. Odkod ostalih 1500?) Nemci imajo okoli 2000 glasov večine. Dognano je, da so se vrhila najrazličnejša gospodarstva s glasovalci. Izid uradno še ni objavljen. V Ljubljani in v vsej Jugoslaviji vlada velika razburjenost.

V Parizu preučujejo

PARIZ, 20. Konferenca posrednikov je začela proučevati nov ukrep, da se doseže izpraznitve plebiscitne zone A na Koroskem, katero so zasedli jugoslovanske čete.

Rusko-poljska vojna

Boji pri Minsku

DUNAJ, 19. Boljševiško poročilo od 17. t. m. pravi: V odseku Spask in Molodečno se umikajo naše čete v nove postojanke. Pri Minsku napreduje sovražnik. — Po srdnih bojih, ki so trajali nekaj dni, izpraznili smo 15. t. m. mesto Minsk. Vzhodno Sluzka nadaljuje boji.

Južna fronta: V odseku Berislav smo v protinapadu odbili sovražnika. Zajeli smo precej plena.

Mir med Rusijo in Finsko

DORPAT, 15. Mir med Rusijo in Finsko je bil podpisan včeraj.

Politični vestnik

Predstojatelj kongresa avstrijskih socialistov. Kongres socialistične stranke je sklican za 5. november. Na njem se bo razpravljalo o jako važnih vprašanjih. Oton Bauer se je pred kratkim izjavil, da socialistična stranka ne bo vstopila v nikakoli koalicio in se ne bo v nobeni obliki udeleževala delovanja v vladi; dovolj je močna, da kljubuje vsaki reakciji.

Grški kralj na smrtni postelji. Poročila iz Aten trdijo, da se grški kralj bori s smrtjo. Za slučaj kraljeve smrti je sklenila vlada sklicati zbornico, da začne s pripravo za imenovanje regenta. Naravnemu dediču, princu Pavlu bi se ponudilo prestol.

Volitve v Avstriji. Čeravno manjkajo še nekateri podatki iz posameznih pokrajin, smemo že danes trditi, da bojo krščanski socialisti odnesli zmago pri teh volitvah za narodni zbor. V obliki katoliških kongresov so razvijali socialisti največjo agitacijo in so pridobili zase vse žene, tako da lahko rečemo, da so ženski srbski odbili njih zmago. Od 48 dunajskih mandatov so dobili socialisti 28, socialci 16, nacionalci 3, meščanski liberalci 1. Čeži in Zidci so izgubili svoj mandat. Socialisti so izgubili 4 mandate. V Dunajskem Novem Mestu, v Korneuburgu in Krensu izgubijo tudi nekoliko mandatov. V Gornji Avstriji so dobili socialisti 4, v Spodnji Avstriji 3 mandate več kakor pri zadnjih volitvah. Med izvoljenimi poslanci na Dunaju se nahajajo tudi bivši zunanji minister Czernin, ki je bil izvoljen od liberalcev. Dosedaj je izvoljenih 51 socialistov, 62 socialcev, 12 pangermanistov, 1 liberalcev in 1 agrarec. Manjkajo še podatki iz nekaterih delov Spodnje Avstrije, Štajerske in Tirolske. Dosedaj so pridobili socialisti 11 mandatov; od teh so izgubili socialisti 6, pangermanisti 3, Čeži 1, Zidci 1. Razumetega so izgubili pangermanisti še 1 mandat, katerega je izvojevala nova agrarna stranka. — Evo rezultat Rennerjeve politike! Avstrijski socialisti, katerim načelnje dr. Renner, so sedeli precej časa pri državnem koritu skupno s krščanskimi socialisti. Stredni so v svoji krščanski morali sodelovali ukrepe in naredbe, ki jih je izdajala dunajska socialdemokratska vlada, in sedaj so zaradi tega v celoti izgubili. Ni jih bilo težko kaj takega, kajti v to svrhu so imeli in imajo še vedno dovolj materialnih sredstev, katerim jim prinašajo na Dunaj zmagovalni agenti bivšega cesarja in Karla Karla, ki se precej dolgo počuti v Švic. — Zmaga krščanskih socialistov se veselijo francoski bankirji, ki se navdušujejo za združenje Bavarske in alpskih dežel v enotno katoliško državo, s katerimi liberalnim krščajem Karlom na čelu, da prepreči upadajočo Avstrijo z Nemčijo, kar bi bilo za zmagovalno Francijo strah strahov. Francoski naj vedo, da bo njih vesolja in zmagovalna imala konec. — Avstrijske volitve so dobri lekcijski za socialdemokrate. Pravi socialisti nimajo nikakoli opravila v ustanovah, podobnih dunajski narodni skupščini, in najmanj smejo pakirati z meščanskimi strankami.

Težnja za francoski in angleški jezik ter italijansko, slovensko in nemško korespondenco ter stenografijo in posebni tečaj za deca v Trstu. Sporoča se vsem onim, ki so se vpisali, kakor tudi onim, ki se še niso vpisali, da se prične pouk v torek, 19. t. m. za francoski in v sredo, 20. t. m. za angleški jezik in stenografijo. Kdor se želi prijaviti, naj stori to nemudoma, ker na poznejše prijave se ne bo moglo odzvati. Prijave se sprejemajo vsak dan od 12 do 22 v ulici Giovanni Boccaccio 3, vrata 14 (poleg južne postaje). — Našim ljudem priporočamo najpogostje učenje teh vseučniških svetovnih jezikov in stenografije.

Polom nacionalistične politike

Na Koroskem, v zoni A, je prebivalstvo brezdomno po večini slovensko — in vendar je glasovalna večina za Avstrijo. To slučaj ni osamljen. V Severni Italiji je pred vojno uradna nemška (turbarska) statistika izkazovala komaj 30% Nemcev in 70% Krašev. Ko pa je prišlo do plebiscita, je glasovalo skoro 95% slovenskih Krašev in Nemčijo in proti Poljski. Naši nacionalisti stojijo na blazni in

se vprašujejo: zakaj? Nam pa je stvar jasna in sama ob sebi razumljiva. In ako hočete imeti še trogi vzgled, uveljavite Wilsonovo črto, odrežite Reko od zasedenega ozemlja, ter dajte postojanku okrajni plebiscit, pa boste videli, ali bodo glasovali naši Pivčani za Italijo ali Jugoslavijo!

Kapitalistična gospoda ima pred očmi samo interese svoje trgovine, svojih tovarov in svojih podjetij in vse drugo so ji deveta skrb. Ona misli, da se dajo naravne gospodarske enote kar tako, meni nič tebi nič trgati, kakor se komu zdi. Kaj je zona A brez Celovca, kaj Pivka brez Trsta, kaj dolna Reka brez Trsta in brez Reke? Nacionalistični kričaji v Ljubljani lahko prirejajo fanfare po ljubljanskih ulicah (tudi brez Celovca, brez Reke in brez Trsta — s tem se lažje, ker se s temi imeni opolajo in fantazirajo o novih kapitalističnih vojnah, toda naš kmet, naš drvar in naš ogjar, čiji žolodec je odvisen od teh trgov, mislijo povsem drugače.

Misliti pa še posebno povsem drugače v teh revolucionarnih časih koroski kmet, v kolikor slovenski, je živl in del razsula Avstrije v omražju najbolj zakrinjenega klerikalizma. Nemci so propagirali svoj nacionalizem med slovenskimi prebivalstvom z geslom »proti klerikalizmu« in vse, kar je bilo katoliško solamo in prosveteno, je bilo za njih. Inteligenca, ki je izhajala s kmetijskih vrst, je šla ali s klerikalci in je bila radi tega ljudstvu zoprna, ali pa se je brigala za svojo zemljo, v kateri se je trebalo nekoliko bolj boriti za vsakdanji kruh kakor na Kranjskem in Štajerskem, toliko kotlikor za lanski sneg. Šla je tja, kjer je lažje vsevala sula, se je vrgla vsa ta »inteligenca« kakor podivjana hijena na različne špekulacije v svoji podivjane hijene na različne špekulacije v svoji domovini. Seveda ne sama, ampak z njo se je vselo na Korosko še vse kranjsko, primorsko in štajersko verzištvito in to naj bi bil raj za koroske Slovence.

Korosce se je osvobodil fevdalne habsburške dinastije — in on naj bi se sedaj uklonil drugi dinastiji, o kateri se ni mogel nikoli predstavljati nič tepega in dekrega. V Avstriji sedaj republika — četudi buržuazna — vsaj brez diktatorizma, v Jugoslaviji bankarska, bizantinska monarhija z najbolj brezvestno odeniško in primitivno kapitalistično buržuazijo, kar jo svet pozna.

Korosce je videl v Jugoslaviji delavske pogrome za časa železniške stavke. Videl je kako so se po vsej Jugoslaviji potnile ječe z delavskim proletarijatom, videl, česče železničarjev brez kruha na ulici; videl je, kako so se v Banatu polnile z vodo napolnjene kleti s srbsko govorečimi delavci, katere je pošlala jugoslovanska policija tako dolgo v pušč, da jim je odpadalo meso od kosti; videl je, kako je soldateska delila brez usmiljenja jugoslovanskemu delavstvu po »dvajset i pet«; videl je, kako se godi slovenskim reliktom v južni Dalmaciji in Bosni; videl je srbski carinski sistem in srbsko carinsko tujeravnost v Mariboru in Ljubljani; videl je jugoslovansko tiškovno svobodo; videl je jugoslovansko obsejnost stanje v svoji lastni zemlji; videl je — generala Maistra — in ta Korosce naj bi bil glasoval za Jugoslavijo?

Dosti zahtevala, o buržuaziji Jugoslavije! Poleg tega pa je moral videti slovenski kmet na Koroskem, da je ves ta plebiscit samo kapitalistična komedija. Najbolj slovenski dolini na Koroskem — Zilek dolini — se ne da plebiscita. Nobeni drugi sporni krajini se ga ne da. In tu delate ena kakor druga stran z najkoruptivnijimi sredstvi. Vino, žganje, cigare, denar — vse to se ponuja, z vsem tem se mamijo in bega ljudi in to naj bi bil — plebiscit! Nam komunistom je vseeno, kar se je zgodilo sedaj na Koroskem. Mi ne pripoznavamo nobenih mej, ki jih ustvarja kapitalistična buržuazija s svojimi koruptivnimi metodami, pa naravno, da ne priznavamo tudi sedanjih mej na Koroskem. Toda povedati moramo, da smo si tudi buržuazne plebiscite nekoliko drugače zamislili.

S svojega stališča pa ponovno približamo vsak plebiscit in vsake volitve v kapitalističnem sistemu morajo biti koruptivne in zato ne morejo biti pravi izraz ljudske volje. Komedija je, sponeti države in gospodarske enote na osnovi narodnosti. Narodnost ne more biti svobodna dokler obstojajo carinske meje, t. j. dokler obstojajo kapitalistična država. Kulturni razvoj vsake narodnosti mora biti neodvisen od upravnih mej. To pa je mogoče samo v komunističnem gospodarstvu in samo v državah sovjetov. Slovenci nismo bili še nikoli narodnostno tako kruto razkosani, kakor danes in zato se imamo zahtevati kapitalističnemu imperializmu. Naša kulturna rešitev je samo v komunizmu.

IZ STRANKE

Važno strankino zborovanje

13. t. m. se je vršilo v veliki dvorani Delavskega doma ob veliki udeležbi sodrugov strankino zborovanje, da se razpravlja o moskovskih tezah odnosa o sklepu II. kongresa Komunistične Internacionalne formirane v 21. točkah, glede definitivnega sprejetja strank v III. Internacionalno.

Predsednikom zborovanja je imenovan sodr. Hacker, ki odda besedo poročevalcu sodr. Regentu.

Poročevalec oriše kritični položaj, v katerem se nahajajo sedanja družba in pravi, da se mora sedaj jasno in odločno izraziti svoje mnenje. Kakor so bile v letu 1914. stranke prisiljene, da se izjavijo za vojno ali proti vojni, tako so tudi sedaj stranke socialistične značaja prisiljene, da se izjavijo jasno in odločno ali za reformo (torej za sodelovanje z buržuazijo) ali za revolucijo (torej proti vsakršnemu sodelovanju). Italijanska Socialistična Stranka, kateri pripadamo, je že pristopila k Tretej Internacionalni in v sled tega se ne bi smelo več govoriti o tem predmetu; vendar imamo v stranki elemente, ki so se izjavili na holoskem kongresu za Treto Internacionalno, toda storiš so to že iz oportunitizma. Njihova politika

in socialno pojmovanje je bilo realistično. To nam posebno priča delovanje parlamentarne skupine.

Na drugem kongresu Komunistične Internacionalne v Moskvi je bilo sklenjeno, da se mora iz onih strank, ki so pristopile Komunistični Internacionalni, iztebiti vse oportunistične in reformistične elemente, ki so se prikradli v iste. To izteženje se nikakor ne tiče onih strank, ki so nastale potom razkola, kakor na primer Neodvisna Stranka v Nemčiji, Komunistična Stranka v Nemški Avstriji in druge; to izteženje se tiče le onih strank, ki so pristopile Tretej Internacionalni kot celote, kakor je slučaj pri naši stranki.

Drugi kongres Tretej Internacionalne je doletel v 21. točkah, kako se mora postopati pri izteženju reformistov in oportunistov iz stranke. Čeravno so strankini časopisi priobčili one točke, smatram za potrebno, da vam jih predčim v svrhu jasnejšega pojmovanja. — Poročevalec prečita 21. točko in vsposlujda prisotne sodruge, da dobro premišljijo, predno sklenejo kako tozadevno določbo, in predlaga, da se o tem vprašajo najprej razpravljajo v strankinih časopisih in nato na zborovanjih. Na tak način se bodo sodrugom razbistilo pojme, in vsled tega ne bodo sklenili nikakega sklepa, ki bi ga kasneje obžalovali. — Predlog s. Regenta se sprejme.

Sodr. Tuntar se oglaš k besedi.

Sodruge — pravi Tuntar — proti ruski revoluciji se je vedoma napravilo zločin; in ta zločin je temveč, ker se ga je napravilo v času, ko prelivajo naši ruski sodruge svoje dragoceno kri, ne samo da rešijo »svojo« revolucijo, temveč da rešijo tudi svobodo svetovnega proletarijata. In prišli so naši dragi desničarji, da razpravljajo o ruski revoluciji in dajo ruskim sodrugom najslabše sprčičevalo. Toda kako so razpravljali ti naši desničarji? Orisali so rusko revolucijo v najtemnejših barvah in so jo obtožili, da opravlja uničevalno delo. In naši sodruge, ki so se vrnili iz Rusije, so odobravalj pisane meščanski časopisov, kateri so se skotili tri leta pečali s sledečo stvarjo: blatni rusko revolucijo, žaliti Sovjetsko Rusijo. Ni bilo potrebno, da so nam pravili naši sodruge o lakoti in bedi, ki vlada v Rusiji; to smo znali sami, kajti v deželi, katere se vtišujejo nad šest let, katere se mora boriti proti vsemu buržuazskemu svetu, katere je bila že pred revolucijo pahnjena v najžalostnejše razmere po avtoritarni reakciji, ne more izgledati drugače. Znano so nam bile bedne razmere ruskega ljudstva, in ni bilo nikakor potrebno, da so jih povedali naši sodruge buržuazskim časopisom. Bil sem pred nekoliko dnevi v Milanu: tu vidim na vseh zidih lepake, ki vsebujejo najžalostnejše fraze iz Serravalleh, Modiglianovih in Dugonovih govorov. Sodruge, pomislite, da prelivajo ruski proletarij svojo najboljšo kri v obrambo proletarske stvari, in poveste, ali niso izvršili največjega izdajstva in največjega zločina oni, ki so skušali odstraniti simpatije napram proletarijatu ruske revolucije.

Evolucionist Turrati je bil pred vojno ne samo koristen, temveč tudi potreben. Takrat je prevladovalo mnenje, da se uresniti socializem mirnim potom, z razvojem in z reformami. V predvojnem času je bilo tako razmišljanje razumljivo. Prišla je vojna, ki je prebrnila ves red in poročila drugo zavest, drugo čustvo. Ako se je mislilo pred vojno, da se zamore uresničiti socializem potom reform, spoznali smo po vojni, da je to nemogoče in da je trditelj Karla Marxa, ki pravi, da se zamore uresniti socializem le potom krize in po krizi kapitalizma, pravilna.

Ko se je v letu 1914. razpravljalo o možnosti vojne, sem bil prepričan, da se ji ne more izogniti. Sklenilo se je, da se ne bo glasovalo za vojne kredite v nobeni deželi in da se podvoji antilimperialistična propaganda v vseh državah, kajti za nas ne eksistirajo domovine, ne eksistirajo državne meje, da jih branimo, in ne eksistirajo poviči k nespadašnim in obrambnim vojnem. Za nas eksistira le imperijalizem, ki se ga izvaja z nasiljem orožja, in ki ima eden in isti namen v vseh državah: zaslužiti in tlakiti proletarijat.

Tako smo sklenili pred vojno, katero bi morali sabotirati, kajti nemogoče je bilo se ji izogniti. Toda zgodilo se je, da so tedajšnji socialipatrijotje poptevali v blato naše zastave s tem, da so jih prodali meščanskemu imperijalizmu.

Se hujše reči so se dogajale v vseh deželah. In vendar moremo smatrati vse te dogodke dobrim, kajti oni so nam osvetlili mišljenje in namene raznih skupin.

Odkritostne povedano — nadaljuje sodr. Tuntar — jaz nisem navdušen za izteženje, temveč smatram enakol potrebnim, ki sicer ne bo morda koristil stranki, pač pa revoluciji. Kaj bi dosegli z izteženjem? Vrgli bi iz stranke par ljudi, ki imajo največ vpliva v reformistični frakciji, in v stranki bi še nadalje ostali vsi nezanesljivi elementi. In slednji so najnevarnejši; ti so mašemelčanti, ki bi izdali proletarijat v trenutku, ko bi bila akcija najpotrebnejša.

Zo nad dvajset let se pripravljajo reformisti, da zgrabijo oblast v svoje roke in temu načrtu se niso dosedaj še odrekli. Sanjajo, kako bodo postali ministri in radi tega se ne odpojejo socialdemokraciji. Izjavljajo, da so sovražniki imperijalizma in istočasno hočejo prevzeti oblast, da bi podpirali imperijalistično buržuazijo. Da, sodruge, tako žel izkušnja nas učijo, da socialisti, ki sedijo v buržuazski vladi, podpirajo in konsolidirajo te buržuazije. Reforme v meščanskem družabnem redu utrjujejo te moč buržuazije in zatirajo revolucionarno delo. Zadnji dogodki v Italiji nam dovolj jasno dokazujejo, da so reformisti izdali italijanske delavske mase.

Mi vidimo, kako organizira buržuazija po vsem svetu bele garde v svrhu lastne obrambe. Ali naj pustimo proletarijat neoborožen v samovoljnem nasilju belih gard? Pomislite dobro, sodruge: Proletarijat mora zbirati med reakcijo in revolucijo. Odkritost se! Ali uresničenje naših načrtov proletarskega osvobodjenja in uresničenje komunizma, ali zmanjšanje in divjanje reakcije, ki nas bo oddaljila za stoletja od naših ciljev.

Tuntarjev govor odobravajo prisotni sodruge z dolgotrajnim plaskanjem, nakar se zborovanje zaključilo.

Nadajna diskusija o dotočilih 21. točk, o potrebi očiščenja v stranki, se prenese torej na preji v časopisje. Vabimo sodruge, da povedo svoje mnenje o velenjih zahtevah Tretej Internacionalne na socialistično-komunistične stranke celega sveta. Od zadržanja sodrugov napram tem zahtevam ni odvisen samo notranji stranke, odvisen je ves potek razrednega boja v Italiji. (21. točka »Pogoje za vstop v Treto Internacionalno« smo prinesli mi v 54. števil »Dela«, z dne 24. septembra.)

Domači vestnik

Čitateljem in čitateljicam!

Radi vzrokov, katere smo navedli že v poročilu o dogodkih na prvi strani, izide naš list še danes. Prvi številki po premoru se pozna, da list ni mogel doseči še svoje navadne popolne opreme. Premagali smo glavne težkoče, odstranili bomo tudi še male ovire. Na vas, čitatelji in čitateljice leži, da jih odstranimo čimprej. Na delo!

Za »Tiskovni sklad Dela«

Italijanski sodruge so se siljajo odzvati pozivu svojega lista »Il Lavoratore«, da nam prispevajo na pomoč. Celokupna svota došlih prispevkov znaša že 133.283/50 L. Tudi »Dela« je utrpelo veliko škodo. Tiskovni sklad »Dela« znaša šele nekaj čez 1000 L. Sodruge in sodruge. To število moramo v najkrajšem času podesoteriti. Tiskovni sklad »Dela« je zrcelo vaše požrtvovalnosti.

Konec stavke tramvajskih uslužbencev. Med zastopniki tramvajskih uslužbencev in tramvajskimi ravnatelji se je dosegel sporazum. Vprašanje nočenja orožja strani tramvajskih uslužbencev naj bi odločila pristojna oblast. Ravnateljstva priznavajo delavcem odškodnino 100 lir za dneve stavke in v slučaju, da najde rimska komisija delavske zahteve opravljene, kar je izven vsakega dvoma, se navedena odškodnina zviša. Včeraj je začel tramvaj zopet voziti.

Plačevanje šolnine na univerzah v kraljestvu. Vseled novih naredb, ki jih je izdalo ministrstvo javnega pouka, naznanja osrednji urad za nove pokrajine, da se za šolsko leto 1920-21 ne obnovijo več posebne odločbe glede oprostitve plačevanja visokošolske šolnine, ki se je dovoljevala v prejšnjih letih študentom iz Julijske in Trentinske Benečije. Omenjeni visokošolski se oprostiti plačevanja šolnine, razen v slučajih ubostva, navedenih v splošnih določbah akademčnega pravilnika, tudi v slučaju, ako nadaljujejo študije z dobrim uspehom.

Kako je končala gladovna stavka v koperških zaporih. Gladovna stavka jetnikov, ki se je započela 11. t. m., je trajala kompaktno do 12. t. m. zvečer. Pogajanja med odborom stavkujočih jetnikov in zastopniki vojaške in civilne oblasti so prinesla stavljujočim zaželjeni uspeh, kajti vse njihove zahteve se izpolnijo. V torek zvečer so sklenili jetniki na zborovanju, ki so ga obdržali v prostorih zapora, da vzamejo k sebi del že isti večer; obenem so naglašali, da so pripravljene nadaljevati započeto agitacijo, ako se ne izpušijo po pogodbi določene dne gotovo osebe na svobodo. Že v četrtek zvečer je bilo izpuščenih 6 jetnikov; naslednjem soboto se je izpuštilo na svobodo 22 oseb in enako število jetnikov je bilo odpisanih v Trst, da pridejo pred sodnico, v svrhu sodniškega postopanja. Dosedaj je bilo približno 100 oseb izpuščenih iz zaporov. — Vodni krogi vidijo, da njihova avtoriteta nima niti v zaporih zadostne moči. — Nih nečloveški zakoni in njih do zob oboroženi hlapeci so postali brez vsake moči napram jetnikom, ki se zavedajo svoje pravice in katere zahtevajo kot ljudje.

Miramarski park. Generalni civilni komisarijat naznanja, da se bo miramarski park počenši od 1. novembra do februarja prihodnjega leta, odpiral obnavitvi ob 7 uri jutraj. Park se zapre kakor navadno ob solnčnem zahodu.

Za združgo krojaških delavcev. Lepemu zgledu proizvajalnih združg sledijo tudi krojaški štivilje. Terek zvečer se je vršilo zborovanje krojaških delavcev in delav v svrhu ustanovitve njih delovne zdruge. Predsednik Rosseto in poročevalec Vitello sta govorila o potrebi, važnosti in namenu zdruge. Združga mora temeljiti na solidni in moderni podlagi in upravljena mora biti resno in disciplinirano. — Zborovanje je enoglasno odobrilo ustanovitev »Zdruge krojaških delavcev«. Prvi delez je določen na 100 L. Potem, ko je vplačalo nekaj delavcev svoj prvi delez je predsednik zaključil zborovanje. Sledil je sestanek vzorne skupine, ki je razpravljala o važnih vprašanjih notranjega značaja.

Mednarodna razstava vzorcev se zapre 3. novembra. Zalovitev te razstave, ki bi se morala vršiti dne 24. t. m. je preložena na 3. november. Kljub veliki reklam je imela doslej razstava zelo malo obiskovalcev. Temu pa ni bila samo vzrok tramvajska stavka, kakor se dozeva. Razstava ni mogla enostavno zainteresirati tržanskega ljudstva. Kdor primore, naj si razstavo ogleda.

Tombola »Časnikarske družbe« se vrši prihodnje nedeljo. Toliko razkrižana tombola, ki bi se morala vršiti že parkrat, se vrši neprekinjeno v nedeljo, dne 31. oktobra.

Požar. Včeraj zvečer ob 18.15 je izbruhnil v skladišču delavskih združg v ul. Udine ogenj, ki je napravil kakih 2000 L. škode. — Včeraj jutraj je uničil požar velike dele lesnega skladišča tvrdke Giulio Minzi in sodr. pri škodnju. Požar je napravil okoli 200.000 L. škode.

LJUDSKI ODER

Ljudski Oder na Kontovalec uprizoni v nedeljo, dne 24. t. m. v dvorani »Gospodarskega Društva« na Kontovalec burko štiridejansko: »Pojmo na Dunaj«. Med odnori svira priznana proška godba. Po predstavi ples. Začetek točno ob pol petih popoldne.

Mi smo na gritu vinem!... Vse vode, — dvignite se v plan... Naj zabuč... viharjile!

...»Ne v mračen dan, — v kranjsko senčito... hej... kmarjani na grč vasice, nad Jadrani.« V potop veseli, palmovce večje spuša golob. Teran odtel kod in kam?... znaj vsakod sam, če krokar se vrniti noče...

Del čistega dobička in darovi so namenjeni tiskovnemu skladu »Dela«.

ODBOR.

Delavski pregled

Spomenica rudnišk. ravnateljstvu v Idriji.

Radi vedno rastoče dragine vseh potrebštin je sklenilo delavstvo na javnem shodu dne 29. VIII. 1920. razveljaviti I. in II. plačilni pravilnik iz leta 1912. in nadomestiti ga z novim (glej prilogo št. 1), katerega je delavstvo na javnem shodu dne 26. IX. 1920. enoglasno potrdilo za delavce rudnikov in žgalnice v Idriji in Rabilju.

Podpisana »Federacija«, zahteva, da rudniško ravnateljstvo

I. Nov plačilni pravilnik priloga št. 1.
II. Spomenico glede kuriva priloga št. 2.
III. Spomenico za brezposelne priloga št. 3.
prouči in potrdi najkasneje v teku enega meseca. Drugače smo pripravljeni poseči po najskrajnejšem sredstvu, ki ga imamo na razpolago, združeni s vsemi rudarji Jul. Benečije in Italije, ki imajo svoj glavni sedež v Stoni (Italija).
Za »Federacijo rudarjev in gozdarjev« v Idriji, Idrija, dne 10. oktobra 1920.
Fran Vidmar, predsednik; Jurman, tajnik.

Plačilni pravilnik.

Za odrasle delavce, od 18. leta naprej, rudnikov in žgalnice v Idriji in Rabilju se zahteva s 1. okt. 1920. sledeče temeljne plače in doklade:

1. stopinja od 18—23 let starosti 15'00 L;
2. stopinja od 23—28 let starosti 17'50 L;
3. stopinja od 28—33 let starosti 20'00 L;
4. stopinja od 33—38 let starosti 22'50 L.

II. Mladotelnim delavcem izpop 18 let naj se določi 13'00 L. plače na dno, nikakor pa manj kot 13'00 L. na dno.

III. Gorionemene plače normalne dneve veljajo za sedaj veljavni šurni štih (zmena).
Za pisarje se zahteva šurni štih, ker imajo vsi uradi Jul. Benečije skrajšan šurni delavnik.

IV. Premikanje iz nižje v višje plačilne stopinje se ima vršiti redno po preteku vsakih 5 let tako, da po preteku 33 let starosti pride delavec v 4. razred, to je 22'50 L. na dno.

Delavci profesionisti kakor kovači ključavničarji, mizarji itd., ki opravljajo ravnotako težko in mučno delo, toda večina brez akorda, naj dobivajo kot akordni povisek dve liri na dno brez izjeme na delo.
Enake pravice imajo tudi delavci, ki so le začasno iz jame na dnevno delo poklicani.

VI. Kovačem, ključavničarjem in mizarjem po delavcih naj se določi ravnotako šurno delo brez pretrganja, kakor je že v veljavi za delavce pri obratnih pečeh v jami in sicer:
Prvi štih od 4—12 ure.
Drugi štih od 12—20 ure.
Ker že imajo to vpljavo delavnega časa delavci v Rabilju, nitiudi v Idriji nobenega rudnika škodljivega zadržka.

VII. Kovačem, ključavničarjem, mizarjem in vsem tistim, ki so se pred vstopom v rudniško delo izučili svojega rokodelstva, pa naj je ta učna doba tri ali štiri leta, se mora vsa ta leta vračunati v službeno leta pri rudniku.
Kajti dosedaj so bili pri tem prikrajšani radi tega, ker je bila njih učna doba zgubljena za pokojnino.

VIII. Delo v žgalnici v Idriji naj se plača stalno z akordnim povikom 25% od normalne dneve delavca. Kajti v žgalnici je zelo težko in mučno delo in radi merkurialnih plinov zdravju škodljivo.

IX. Za nedeljska dela naj se povisa plača za 50% od normalne dneve delavca.

X. Dodatni štih ali čez 8 urno delo naj se le v slučajih silne potrebe, nevarnosti za življenje ali podjetje vrši in plača po dogovoru, ki mora biti pred začetkom dela sklenjen.

XI. Pri razdeljevanju delavcev, ki po pogodbi skupaj delajo, naj se gleda nato, da delajo delavci enako visokimi temeljnimi plačami skupaj.
Kjer pa delajo delavci z različno visokimi temeljnimi plačami skupaj, naj se pogodba izvede in določi po temeljni plači v najvišji stopinji stoječega delavca istega oddelka.

XII. Akordno delo naj se povisa za 160%; tako, da odgovarja povisanju temeljnih plač z včeraj tri-mesečno doklado.

XIII. Trimesečna doklada ali nabavni prispevek je v temeljne plače vključen in se n nadalje ne izplačuje vsakega četrtega v mesecu.

(Konec prih.)

Čestni delavci posor! Naznanjam, da je prišel denar za zaostanke na plači. Izplačevalo se boode od 20. t. m. v pisarni cestnega oddelka v Gorici. Odpušeni delavci naj te dneve pridejo sami po denar. Oni kateri so zaposleni, bodo dobili izplačano na delu.

Košič.

Darovi.

Za pogoreca Jerneja Humarja; nabrano v Cepovaru. — Darovalci so: Savle Ludovik 5 L, Plesničar Ivan 5 L, Podgoršek Anton 5 L, Skof Stefan 5 L, Poglascec Peter 5 L, Mrak Anton 1 L, Trušnovec Stefan 1 L, Plošnik Franc 1 L, Savle Rudolf 5 L, Sušgoj Franc 5 L, Skok Iv. 2 L, Škok Albina 2 L, Grosar Stefan 5 L, Poglavce Jožef 5 L, Savle Ciril 3 L, Podgoršek Franc 5 L, Grosar Luka 2 L, Kianček Janez 2 L, Muravec Peter 2 L, Hvala Franc 1 L, Bratuž Ignac 1 L, Gorjup Leopold-Lazna 2 L, Mlekuž Franc 5 L.

stani tudi sedanja moč proletarijata na realnih temeljih.

Produkcije obvladuje delavec, in od njega zavisi vse blagostanje in vsa beda v našem življenju. Svest si je svoje moči in vsled tega se odvrca od vere. Nasprotno išče intelektualni in buržujski, kakor poplajajoča se, resnično večjo, ker vidita, da gineva njihovo moč. Znanost ne more njima nuditi ničesar. Ona kaže buržujski in intelektualni neizogibno usodo, da je meščanski razred popolnoma nepotreben. Naravno je, da kaže nadnaravno moči, ki naj mu pomagajo zopet na noge. Meščanski razred išče v mistiki opore, katero mu je odrekla znanost.

R. F.

NASTJA:

Možgani — sedež misli

(Nadaljevanje. — Glej 57. števil.)

Gospod pisatelj ima popolnoma prav, ko očita, da se malokdo zmeni za možgane, ter nadaljuje:

»Možgane imamo že, ko se rodimo, a koliko je onih, ki se zanimajo zanje, ter vedo o možganih na stara leta ravno toliko, kot takrat ko so se rodili!«

Kar je rekel gospod pisatelj zgoraj je popolnoma resnica! Res se malo kdo briga za glavo in možgane, dasi tli v tem plemenitem delu človeškega telesa velika skrivnost.

Skrivnost, s katero so si največji misleci belili glave, ter se sedaj niso prili na sled tej veliki skrivnosti. Daje pravi pisatelj:

»Človek se mora zahvaliti za ves svoj napredek in slavo, tajni sili, ki deluje v možganih! Kaj je ta sila — je li duša, kakor pravijo nekateri, ali je volja kakor menijo drugi? Ali je samo kemični proces po trditvah materialistov — tega ne vemo. Morda ne bomo nikdar znali. Lahko pa uveljavimo stroj pod našo lobanjo, ki sprejema vesti in slike iz zunanjega sveta potom mreže živcev in daje povzročila, katerim se pokore mislice in kosti.«

Dalje razlaga gospod pisatelj kako so mislili in pisali v starih prastarih časih. O tem ne bomo razpravljali. Ako se še sedaj v prosvetljenem 20. stoletju malokdo zanima za možganske skrivnosti. Pojasniti hočem le s svojega stališča in iz svojih skušenj nekaj, kar bo za namalo cenjene čitatelje: o tajni možganske sile in kaj je ta sila, ki vodi vse naše misli in čustvanje.

»Kaj je ta sila, pravi pisatelj. Je li duša, ali kemični proces?«

Oglejmo to silo je li res kemični proces?

Kemija, nikakor ne more delovati samostojno; treba je različnih snovi, ter večšega kemika, da vse lepo sestavi. Toraj mora biti nekdo ki vodi kemijo? Pri možganskem procesu pa ni treba nikogar, ker je že vse umetno sestavljeno, ter možganska sila ne rabi nikakih snovi, tem manj snovotajila, ali kemika.

Možganske strune imajo že določen delokrog, ker je vsaka struna v naši lobanji že umetno ubrana, ter njeno brenčanje nikdar ne zgreši cilja.

Teh umetnih strun in strunec je na milijone ter vsaka zase neodvisna od druge — opravlja svoje delo. Vsaka najmočnejša misel ali želja ima svojo posebno strunico, katere vestno in natančno opravlja svoje poslanstvo in delo.

Toraj nima kemija ničesar opraviti z možgansko silo in skrivnostjo. Ne ostaja nam drugega nego ona skrivnost — pred katero so se ustavili največji modrijani znanstveniki in učenjaki.

Ustavili so se pred to čudodelno zagotetko, pred to neprodirno steno, ter bil ves njih trud prodrati onostran skrivnostne stene.

Zamišljeno so zrl v steno, ter si belili glavo kaj ukrepati da si odprejo pot, ter pridejo do onega, katero jim zakriva neprodorna stena.

Kako se neki zove ta stena? Ime jej je duša! Duša, je ona stena, ki nam zakriva vse krasote onostrane stene. Duša, volja, misel, je le en sam pojmi, ali ima različna imena, ali je njeno pravo ime duša?

Kaj je res duša nekaj tako strašnega in tako grdega, da se nekateri tako branijo priznati njeno bistvo?

Ako raziskujemo možgane in njihov sestav kar je le lepo sestavljen stroj; ali je vedno le stroj. Ali vsaki stroj mora nekdo goniti, ali vrteti, drugače je mrtva reč, ter nikomur ne koristi. Zanimati se moramo za njegovega lastnika, oziroma za onega, ki vrti in uporablja ta stroj. Njen lastnik duša, je pravi lastnik vseh naših čutov in počutkov, telesnih in duševnih.

Kdo bode zahteval da struna naših možganov ubraja tako harmoničen sklad, ter nadzoruje krasno ubrano odmev. Ne bojmo se toraj imena Duše, katerega imena se niso sramovali učenjaki vseljnega imena.

Dr. Braun pravi: »Moč duha, ni električna, ne elektromotorna, ne volja; ona je tipičen izraz moči.«

Dr. Emerson pravi: »Velik je oni, ki prizna, da moč uma je močnejša, nego materijalna.« — »Da misel je tista, ki vlada svet.« — »Misel prednjači dejanju.« — »Vsa dela zgodovine so obstojala tudi prej v obliki zakona. Človek je le enciklopedija dejanj — zgodovina je spricvala duše.« — »Vse nam dokazuje, da človeška duša ni nikak stroj; moči, sile, prevladka, predstavi; pač pa se duša le poslužuje teh sil, kakor človek rok, ali nog.« — Duša ni tvarina, pač pa je popolna in izključna vladarica, ter popolna gospodinja teh sil.« — »Ako premišljujemo o svetlobi misli, odkrijemo, da naše življenje počiva v naročju lepote.«

Ti znanstveniki in učenjaki, ki so hoteli odkriti, svo lepoto in moč duše, se niso sramovali njene imena. Zakaj bi se ga sramovali mi, ki se ne moremo glede učenosti meriti z njimi?

Glede teorije gospoda pisatelja: Da kadar delamo z desno roko, da delujejo levi možgani. Naopak pa da kadar delamo z levo roko, da delujejo možgani leve strani, se ne strinjam z gospodom pisateljem.

Tudi se ne strinjam glede teorije, da ako se pokvari zvitek govorenja, da govori z drugim zvikom. Tudi je napačna trditev gospoda pisatelja, da ako se zvitek govorenja pokvari, ko je človek prekoraj 50 leti, izgubi sposobnost govorenja za vse življenje češ, možgani starega človeka postanejo trdi kakor cement in ne sprejemajo več vase novih stvari. Iz tega razloga da se stari ljudje, težko nauče, kaj novega, ter kmalu vse pozabijo.

Ta trditev g. pisatelja ni resnična, ker naši možgani delujejo v obliki strun. Vsaki naš glas ima svojo posebno struno, ter ista zabrenči v obliki glasu, katerega hočemo. To se ponavlja za vsako črko posebej, ker grio je le aluga naših misli.

Ako bi se res naši možgani strdili kakor cement v starosti, kakor trdi gospod pisatelj, kako nam bo gospod pisatelj pojasnil dejstvo, da so bili in so še danes pisatelji in učenjaki, kateri so nam podarili učene dela in nedosegljive stvari, katere so izvršili v visoki starosti.

Priznam da je človek v starosti pozabljiv, ter ne more slediti učenju kot mladinci, ali temu niso krivi možgani, ker so trdi kot cement; pač pa da je dotični zanemarjal svoje možganske strune v mladosti, ali pa je kriva bolezen in nesreča, ker človek postane ravnodušen, ker ga je nesreča, ali huda bolezen potrla, ter se ne briga za svoje duševne zaklade, ter zanemarlja tudi možganske in duševne sile.

Sveda, ako telo opeša, pošajo tudi naši čuti, ker jih več ne nečujemo, ali celo popolnoma zanemarjamo. To je naše duševno in telesno hiranje, kateremu sledi telesna smrt.

Dalje trdi gospod pisatelj, glede poškodbe na možganih sledet: »Ako poči ena sama žilica na možganih, ponesrečenec ne bode poznal svojih sorodnikov, dasi jih lahko vidi. Poškodba na drugem mestu možganov uniči vid in druga poškodba lahko odvzame možnost, da človek loči glavo, ne bo na primer poznal razlike med pušim lajanjem in petjem ptice. Bolnik slisi glavo, ali ne roj kaj pomenijo. Zopet druga poškodba na možganih povzroči popolno oglušnost.«

Ne strinjam se z gospodom pisateljem in njegovo teorijo.

Ako poči le ena sama žilica ali struna v možganih, bi to povzročilo nered v naših možganih, trpel bi cel možganski stroj. Ako se nam pri padcu le pretresejo naši možgani, postane možgansko vnetje. Kaj pa, ako bi nam počili kar zaporedoma žilice, ali strune, katere stroj je tako nežen; nastala bi katastrofa — smrt ali pa znorlost, katere je hujša od smrti.

Ne gospod pisatelj, žilice, ali strune v našem možganskem stroju, ne smejo popokati; pač pa se lahko poškodki kak del naših čutov. Ako človek oslepi, je pokvarjena žilica ali živec, ki vodi do možganov. Dokaz za to je bila ta strašna svetovna vojna. Žrtve te vojne pošasti je oslepela, ali oglušila, ali njeni možganski deli, oziroma možganski stroj je bil nedotaknjen! Drugače bi se sirota-žrtve ne zavedala svoje nesreče?

Sestava naših možganov je tako skrivnostno nežna, da ne sme priti v nikako dotiko z zunanjim svetom. To nam dokazuje lepo obokana lobanja, popolnoma zaklenjena vsakemu zunanjemu vplivu. Čuva nam dragoceno tvarino, največji zaklad vsakega bitja. Edino le naša duša ima vstop do te zakladnice, ter nam pove, česa hoče od nas da se lahko okoristimo z zakladom, ki ga nam zakriva naša lobanja.

Tudi glede težke možganov se ne strinjam z gospodom pisateljem. Ni ležanje na tem, pač pa na kakovosti in plemenitosti možganske tvarine.

Da so naši možgani res v obliki strune, se lahko uveri vsak posameznik. Ni treba drugega, nego na lahko potrkati na lobanjo z pistom, ter ona struna, katere ni še v delu zavreni, ali zabrenči kot struna pri glasovirju, ali goslihi, ter dalje časa odmeva njeni odmevi.

Evo Vam, veliko skrivnost, katero lahko izkoristimo.

Zdravnik F. J. KERN.

Golša

Že dolgo je znano, da je v nekaterih krajih več ljudi »krofastih« kot drugod. N. pr. gotovi kraji v Alpah, Pirenejih, Kampaniji in ob Himalaji so polni ljudi, ki imajo velike golše. Vsekarum je znana pripovedka o korošcih, ki se je krof lahko ovi okoli vratu.

Tudi v Ameriki so »krofasti« kraji. Skoro polovico šolskih deklet obkrožijo veliki jezeri prevelike vrstne žleze. Dva človekanska zdravnik, Marine in Kimball, sta preiskovala dekleta v Akronu (Ohio), od petega do dvanajstega razreda. Poskušala sta preprečiti razvoj velike golše s pomočjo matrijevega joda (Sodium Iodide). Dala sta učencam po 3 grame tega zdravila na dan, za dobo deset dni spomlad in jeseni. Med 2.190 učenk, ki so jemale zdravila, so imele brez trideset mesecev normalen vrat vse, razun petih. Drugih 2.305 učenk pa, ki niso jemale zdravila je dobilo 495 povečane vratne žleze. Ona dekleta, ki so se pri pričetku zdravjenja imele povečane žleze, so povečini pokazale zboljšanje, to je, da se je žleza zmanjšala. Vselej tega priporočata ta dva zdravnika, da se po teh »krofastih« krajih daje učencam med 11. in 17. letom letno kot preprečilo sredstvo zopet golšo. Pri fantih se golša ne pokaže tako pogosto, zato bi se pri njih profilaksis lahko opustila.

Jodin je že od nekdaj znano zdravilo zoper navadno golšo. Pomaže pa večinoma le pri mladih ljudeh pod 25 letom. Zdravilo se lahko dobi v različnih oblikah; imamo jodovo mazilo, ki se vdrigne v kožo okoli golše po enkrat na dan; imamo pa tudi tekočino kakor Symp Ferru Iod, Syr. Hydrionic Acid itd. Vsekakor je pri mladih ljudeh, posebno pri dekletih in pri nosečih ženskah, pri katerih se poveča golša, dobro da se robu ta zdravila.

Krona ruskega carja zopet na prodaj

Zopet je na prodaj krona ruskega carja. Zda jo ne prodajajo v Bruslju, Kopenhagenu in v Parizu, ampak je na prodaj v Londonu. Potpežljivi kabeji je celo sporočili, da so prodali za sedemdeset milijonov dolarjev draguljev, ne za en cent več, pa tudi ne za en cent manj.

Krona ruskega carja se prodaja periodično in zdi se, da je tako velika kot Golovec pri Ljubljani, kajti iz draguljev, ki so bili prodani po tridesetih poročilih, bi se dal že sestaviti takšen hrček.

Krono so prvič prodali takoj po sklenjenem premirju. Hudoobni božjevidi so kar polne celjarje draguljev prinesli v Berlin, da jih tam prodajo. Kasneje so jo prodajali v Kopenhagenu, Bruslju, Stockholmu, Parizu in Londonu. Enkrat so bila celo s krono ruskega carja na potu v Združene države, da jo prodajo ameriškim turistom. Kaj se je zgodilo s krono, da je niso gripeljali na ameriški trg, je kebel stec zamotnil, ali na trg je bila zopet postavljena v Evropi. To prodajanje krono ruskega carja se je vrtilo že tolikrat in vselej je bilo iz nje prodanih za več milijonov dolarjev draguljev, da so se najbolj navadni ljudje prilepili dvomiti, da je ruski car nosil tako veliko zlato krono, posuto z raznimi dragulji, ki bi odgovarjali velikosti čednega hrčka.

Kaj pa je v teh vesteh o prodaji krono ruskega carja?

Veliki in mali ruski knezi, grofi, baroni in drugi, ki so imeli navado, da so ob času izrednih slavnosti nastopali, kot srednjeveški divjaki pri svojih ceremonijah plesih, pri katerih so odganjali z duhove, posuti z dragulji, so odnesli pri svojem begu z Rusije precej teh klemenčev, ki vzbujajo veselje pri ljudeh, katerim se zdi, da so taredno lepi, kadar se naključno s svetilkojimi klemenčev. Ti »plemeniti« Rusi pa niso sposobni opravljati koristnega dela, kajti zanje so v Rusiji delali drugi, njih naloga je pa bila, da povzljajo, kar pridelajo druge pridne roke in zdrav človeški razum.

V Parizu, Londonu, Bruslju in v drugih evropskih in ameriških mestih pa človek ne more živeti, ako nima precej zvrhane denarne močnje, kadar ne dela in si z delom ne služi sproti denarja za svoje potrebe. Oskar so »plemeniti« Rusi obrnili hrbet Rusiji, je mnilo že skoraj dve sto let. Nekateri so že preje, drugi kasneje. Nekateri so imeli več denarja, drugi manj, nekateri pa nič. Denar je postal, kajti denar gre hitro, če se človek ne ukvarja z nobeno stvarjo, da ga zasluži ali pomnoži. »Plemeniti« Rusi pa niso vajeni dela. Tudi s trgovino in vodstvom tovarov se niso ukvarjali pod carskim režimom, ampak take nizke stvari so prepustili ljudem, ki so jih majali, da so zanje mislili in delali. Zda so seveda ti »plemeniti« Rusi v kaši, in marsikateri njih močete že na tihem priznava, da je bila njihova vzgoja nepraktična. Pa kaj se hoče! Sami niso krivi, če je bila njih vzgoja nepraktična, razmere, v katerih so vzrasli, so bile popolnoma gnile; jesti in piti morajo, čeprav so žrtve razmer. Radi pohajajo tudi na sonce, na katerih se spominjajo zlatih časov, ki so jih vživljali, dokler je bil uveljavljen carski sistem v Rusiji. Take sozore pričajo tudi stani, na katere vabijo tuje diplomate, da se pogovorijo, če ima bodočnost zanje še kaj upanja. Vse to le stane denar.

Ali denar gra, kakor sneg, ki ga obseja goriko spomladansko solnce, če se h kupčku denarja ne daje vedno nov denar.

Ja ko je pošel denar, je bilo treba nekaj storiti, da se dobi zopet denar. Kaj? Delati ne znaajo, trgovine tudi ne voditi, torej je bila najonostajnejša reč, da postavijo nat rg dragulje, bisernice in drug nakit, ki so ga prinesli s sabo. Da pa ne pade nanje sum, da so tako osirotehi, da jim je pošel denar in da morajo prodajati svojo zlatino in dragulje, je pa dobrodošla bajka o prodaji krono ruskega carja. To je ključ do zagotetke, zakaj so že tolikokrat prodali krono ruskega carja, da bi iz draguljev in zlata že lahko postavili smajhen hrček.

Rdeči utrinki

Mednarodno delavstvo lahko odpravi vzroke, ki povzročajo vojne. Kadar bo organizacija mednarodnega delavstva dovolj močna, bo tudi odpravila sistem, ki poganja milijone ljudi topovom v žrelo za pridobivanje novih teritorijev imperijalistom in novih trgov kapitalistom.

Ljudstvo se pomika zelo počasi naprej. Stari običaji in sovraštva ga drže v njegovem počasnem toku.

Stvarniku njegove plodov — to je jedro komunizma. Vse komunistično gibanje gre za tem, da preosnuje človeško družbo na taki podlagi, ki omogoči skupno organizirano delo, skupno povišanje vrednosti življenja, skupno uživanje vseh materijalnih in kulturnih plodov. To gibanje je samosvoje in vodi k neizogibni zmagi.

Včasih je bil človek proklet, ako je verjel, da se suče zemlja, medtem ko so drugi verjeli, da se suče solnce okrog nje. Danes majemo z glavami, če slišimo to. — Nekeč bodo ljudje majali z glavami, če bodo slišali, da se so sovražili in klali zaradi narodnosti.

PO SVETU

Nova Utopija! — Profesor T. F. Rhodes Disher opisuje Markijske otoke v Tihem oceanu kot paradiz za naseljenike. Svoj članek je objavil v amerikanem listu »Toronto Post«. V članku pripoveduje, da išče tisoč ljudi dobre volje, ki imajo po tisoč dolarjev premenja, da se naselijo na Markijskih otokih. — Pred sto leti je bilo na teh otokih dvesto tisoč domačinov, od katerih je ostalo le še tri tisoč civiliziranih; civiliziranih divjakov, ker jih je zdesetkala civilizacija. Na otoku raste vsakovrstni sadež v divjem stanju in stegniti je treba le roko in ga vrgati, kadar občuti človek, da je lačen. Klima je ugodna. On priporoča, da se ustanovi naseljeniška zadruga za izdelovanje vseh potrebščin. — Profesor je glede rodovitnosti, podnebja in drugih reči pisal resnico in pogledati je treba le v leksikon in vsak se lahko prepriča o resnici njegovih besed. — Ali nekaj je pozabil profesor, kar je glavna stvar, da se uresniti njegov načrt. Težko je najti tisoč ljudi, ki so dobre volje. Prepričal se bo, da je te ljudi ravno tako težko najti, kot je bilo dr. Hertzi pred trideset leti težko spraviti skupaj izseljenike dobre volje, da se naselijo v njegovem »Freilandu« v Afriki. Dandanes hočejo ljudje tam ustvariti raj, kjer žive, neradi se pa podajo na dolgo pot in v kraje, katerih ne poznajo.

Ravnotako je pozabil povedati, kaj poret francoska vlada, kajti Markijski otoli so francoska kolonialna posest, kajti zdi se, da je prav sedanja francoska vlada najmanj naklonjena takim poskusom, pa naj se delajo v Rusiji ali pa na njeni oddaljeni kolonialni posesti.

Položaj v Rumuniji. Prehranjevalno vprašanje postaja dan za dnem resnejše. Prosta trgovina ni mogla odpraviti prehranjevalne krize. Minister prehrane hoče zopet upeljati državno kontrolo nad trgovino z žitom in moko. Nekatere pokrajine so tako slabo preskrbljene z živilom za zimo, da se je bati največjega pomanjkanja in ljudskih uporov.

Angleški komunist v Rusiji. Dne 7. t. m. je došel v Moskvo William Paul, član komunistične stranke v Veliki Britaniji.

Socijalistični listi v Franciji. Po Frossardovem poročilu izhaja v Franciji 74 socijalističnih listov, od teh 10 dnevnikov: »L'Humanité«, »Populaire« v Parizu, »Tribune de Peuple« v Thionville, »Presse Libre« v Strasburgu, »Republican Socialiste« v Muehlhausenu, »Midi Socialiste«, »Droit de Peuple« in »Montagne« pa v drugih mestih. Razen tega izhaja en list trikrat na teden, 6 dvakrat in 58 enkrat. »L'Humanité« ima 280.000 naklade, od tega se prodaja 100.000 izstisov v Parizu, 150.000 pa na deželi. »Populaire« izhaja v 60.000 izstisih. Je to drugi največji pariski večernik in vsa naklada se prodaja v Parizu.

Referendum med angleškimi rudarji se je izrekel proti temu, da bi sprejela organizacija predloge delodajalcev. Vendar ne pride do stavke. Vrtila se bodo nova pogajanja po katerih se bo prišlo do novega splošnega zbora (referenduma).

Mednarodna kovinska zveza, bo imela svoje zborovanje v Bernu dne 18. t. m., da razpravlja o mednarodnem kovinskem položaju.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Vsem dopisnikom! Kar ni objavljenega v tej številki, pride prihodnjič.

Idrija, F. V.: Drugo prihodnjik. Matulje, B.: Pošljite sami »Lavoratorju«.

Izdaja za socijalistični zvez v Julijski Benečiji in odgovarja za uredništvo IVAN REOENT. Tiska tiskarna »Lavoratore« v Trstu.

POSILANO

Gospod Nussdorfer Opčine.

Z vso energijo Vas pozivljam, da imenujete osebo, ki se je izrazila, da sem jaz fašist in špijon fašistov.

Ako tega ne storite, Vas proglasim javno kot podlega obrekovalca.

Ne zdi se mi kaj junaško od Vas, da vržete kamen in skrijete roko!

A. IPAVEC.

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le toliko, kolikor mu velja zakon.

Zaloge ur in zlatnine ter delavnica
ALOJZIJ POVH
sodni izročilnik
Trst, Piazza G. Garibaldi 3 (ex Burziera)

00000000000000000000

DELAVSKE ZADRUGE ZA TRST, ISTRO
IN FURLANJO

70 zadrugiških razprodajalnic — 33.000 članov
16 javnih razprodajalnic. — 7.500.000 L hran. vlog

Ne napravite nobenega
nakupa oblačil

če niste preje obiskali našega

Skladišča

oblačil

Trst, ul. Raffineria 3, I. n.

kjer je velika izbira

Manufaktur - Konfekcij

Obuval - Pokrival

Te dni se je postavila v razpro-

dajo velika partija oblek, ranglan

in paletot, izvrstnega dunajskega

izdelka, po zelo ugodnih cenah:

od 20 do 40% pod tržnimi ce-

nami.

TRST, dne 20. oktobra 1920.

VODSTVO.

00000000000000000000

00000000000000000000